

достовірного результату доцільним є залучення до оцінок й інших категорій висококваліфікованих експертів.

Світлана Циганій

*Національний авіаційний університет,
навчально-науково юридичний інститут,
асист.кафедри кримінального права і процесу*

Стан формування культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі вивчення дисциплін кримінального циклу

Актуальність теми дослідження обумовлена швидкими процесами глобалізації, що проходять і в Україні і в Європейських країнах. Кардинальне реформування правоохоронної сфери, судової системи вимагають від ВНЗ, які готують правознавців ґрунтовної зміни освітнього курсу.

Для того, щоб об'єктивно зрозуміти стан сформованості культури професійно-правового спілкування в майбутніх юристів у процесі вивчення дисциплін кримінального циклу ми вирішили застосувати нетрадиційний підхід і провести опитування серед фахівців, викладачів і студентів.

Розроблена анкета-опитувальник з переліком компонентів, що входять до структури культури професійно-правового спілкування, і на нашу думку необхідні успішному фахівцю-правознавцю.

З числа інформаційних умінь як безумовно необхідні в юридичній діяльності 90% фахівців у галузі юриспруденції відзначили вміння знайти джерело інформації, вміння виділити в повідомленні головне, вміння знайти аргументи і вміння сформулювати питання і відповідь. Вміння викладати ясно і грамотно як необхідна в юридичній діяльності оцінили 75% опитаних юристів, 25% вважають це вміння в юридичній діяльності бажаним. Володіння голосом вважають за необхідне 40% опитаних фахівців, 20% відзначили це вміння як бажане в юридичній діяльності. Практично аналогічно оцінили практикуючі юристи значимість невербальних засобів спілкування у професійній діяльності. Таким чином, оцінка значущості окремих умінь професійного спілкування практикуючими юристами в цілому підтвердила правильність розробленої системи умінь професійного спілкування, необхідних в юридичній діяльності.

У дослідженнях з проблем формування навичок і умінь спілкування в процесі вивчення дисциплін кримінального циклу пропонуються різні склади критеріїв, за якими проводиться оцінка рівня сформованості даних умінь. Так, в якості критеріїв називають позитивну мотивацію, усвідомленість вміння, відповідність змісту інформації формі її подачі [Забродина І. В. Формирование когнитивно-коммуникативных умений у учащихся подросткового возраста: дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Забродина Инга Викторовна. – Челябинск, 1996. – 167 с.]; важливість мовного спілкування, ініціативність у спілкуванні, ситуативно-контекстну компетентність, спільну відповідальність у спілкуванні, оцінку результатів мовного спілкування [Бароненко Е. А. Формирование умений дидактического речевого общения у студентов педагогических вузов: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Бароненко Елена Анатольевна. – Челябинск, 1998. – 178 с.]; готовність до актуалізації необхідних знань, чіткість і повноту уявлень про структуру комунікативних умінь, якість виконання дій, складових їх структуру.

При відборі критеріїв оцінки рівня сформованості умінь професійного спілкування при вивченні дисциплін кримінального циклу ми виходили з визначення поняття вміння і

прийшли до висновку про доцільність вибору таких критеріїв: якість, швидкість і самостійність виконання дій, які утворюють структуру вміння, гнучкість і різноманітність застосування конкретних засобів спілкування.

Аналіз отриманих результатів показує, що з числа інформаційних умінь у молодих фахівців найменш розвинені вміння викладати ясно і грамотно, робити висновок, володіти голосом і невербальними засобами спілкування; з числа перцептивних – вміння стримувати емоції під час спілкування і вміння визначити, як умови (час, місце) сприяють або розміщують спілкуванню; з числа перцептивних умінь – вміння організувати роботу групи; з числа специфічних умінь – вміння володіти основами ораторського майстерності і вміння складати процесуальні документи.

Дана експертами оцінка свідчить про середній рівень розвитку у молодих фахівців умінь професійного спілкування, що зумовлює виникнення у молодих юристів серйозних труднощів у професійній діяльності. Так, молоді юристи зазнають труднощів при викладі приписів закону тим особам, які не володіють правовими знаннями, не можуть переконати співрозмовника в правильності пропонованого ними рішення проблеми, не вміють управляти своїм психічним станом, придушувати негативні емоції, допускають помилки при складанні нормативно-правових та процесуальних документів, що негативно позначається на результатах роботи.

Оцінюючи спілкування студентів і педагогів на аудиторних заняттях в цілому, ми прийшли до наступних висновків: по-перше, спілкування у ВНЗ в основному організовано за типом суб'єкт-об'єктного: студент не розглядається викладачами як рівноцінний партнер по спілкуванню; по-друге, методи, прийоми і засоби навчання, які застосовуються у вищій школі, не сприяють формуванню у майбутніх фахівців-правознавців умінь професійного спілкування, практично не ставляться викладачами в ситуації реального професійного спілкування, що дозволяють розвивати у них такі професійно важливі вміння, як вміння грамотно оперувати юридичною термінологією, вміння виступати публічно, вміння володіти собою, звертаючись до аудиторії з промовою, вміння переконати співрозмовника, вміння поставити під виступ аргументованої критики.

Таким чином, наше спостереження за рівнем володіння вміннями професійного спілкування студентами юридичних ВНЗ під час вивчення дисциплін кримінального циклу і висновок про те, що дані вміння у майбутніх фахівців розвинені недостатньо, підтвердило висновок експертів про середній рівень володіння вміннями професійного спілкування молодими юристами.

Наразі, використовуючи методи експертних оцінок, бесіди і спостереження, аналізу документації ВНЗ полягає в тому, що в традиційній системі навчання цілеспрямована і систематична робота по формуванню у майбутніх юристів умінь професійного спілкування при вивченні дисциплін кримінального циклу не проводиться, для цілеспрямованого формування у майбутніх юристів умінь професійного спілкування в повній мірі не реалізуються ні можливості змісту навчальних дисциплін, ні форм організації, методів і засобів навчання, розроблених в педагогіці вищої школи.

Формування у майбутніх юристів таких значущих в юридичній діяльності умінь професійного спілкування зумовлює необхідність виявлення і обґрунтування системи педагогічних умов, що сприяють розвитку даних умінь в процесі навчання у ВНЗ.

Науковий керівник - к.ю.н., доц., Рощина І.О.